

Veselin Vukotić
www.vukotic.net

Ante Marković

Posljednji čovjek za kojim su bol osjetili ljudi od Triglava do Đevđelije... Kakva slučajnost: umro je na dan stvaranja druge Jugoslavije, a sahranjen na dan osnivanja prve Jugoslavije (01. decembar). Sam je bio tvorac treće Jugoslavije (decembar 1989. – septembar 1990.)... Ima li nešto sudbonosno u poklapanju ovih datuma? Neki naš DaVinčijev kod?...

Od političke smrti Ante Markovića prošlo je dvadeset godina. Djeca tada rođena danas su studenti.... Nevjerovatno, mnogi od njih su mi rekli da im se čini da pamte Antu Markovića i njegovo vrijeme. Pamte vrijeme u kome nijesu bili rođeni... Priče njihovih roditelja, baka i djedova toliko su bile iskrene i emotivne da su se duboko urezale u mozak njihovih potomaka. Mladi ljudi su sanjari, idealisti, i ako ne vide raj ispred sebe, traže ga iza sebe – u vremenu koje je prošlo... Da li vjera u bolju prošlost („raj prošlosti“) može srušiti njihovu budućnost?... Upravo vjera u bolju prošlost – to je bila deviza koja je srušila Antu Markovića...

Ključna poruka koju Ante Marković šalje, pogotovu mladima, je da se ne zarobljavaju prošlošću, da ne ponavljaju greške prošlosti... Vrijeme koje prođe, nikada se ne vraća – prošlo je zauvijek!

Ipak, da bi razumjeli to vrijeme 90-ih mladi treba da pitaju one koji u njemu prepoznaju idilu gdje su oni bili kada je Ante Marković nestajao?... „Gdje ste bili kada je grmilo?“... Da li su tada vidjeli ono što danas vide? Ako nijesu – zašto nijesu? Kakve koprene su im bile na očima, a kakve strasti u duši? Da li možda te iste ili slične koprene ne stavljaju na oči i danas svojoj djeci i unucima? Da se mladi zapitaju zašto je Ante Marković postao toliko popularan tek kad je nestao sa scene?... Zašto na Balkanu ljudi postaju priznati tek nakon smrti?... Da li se u nas nešto u međuvremenu promijenilo ili nesvjesno i danas živimo svoju prošlost?

Mladi bi trebalo i da pitaju ko je bio Ante Marković? Otkud on? Onaj Hrvat prije njega je bio bravar... Ovaj Hrvat je bio inženjer.... Da li je zaista bravar bio bolji?... Ili je inženjer bio naivniji?... Život pokazuje da nema idealiste bez izvjesne naivnosti. Iako ga mnogi doživljavaju kao pragmatičnog inženjera, Ante Marković je bio i čovjek pun ideala, vjere u sebe i budućnost... Otuda njegov optimizam, samopouzdanje, hrabrost, osmijeh.... „Vratiću se u Beograd na bijelom konju.“, rekao je nama nekolicini članova Vlade koji smo do kraja ostali uz njega i koji smo tada ličili na posadu olupine broda koji tone... I gle čuda posljednji javni govor Ante Marković je održao u Beogradu (septembra 2011.) na sjednici Vlade

Srbije... Vlade Srbije koja mu je prije 20 godina (ne samo ona) pripremila političku smrt Da li i u ljudskom društvu, kao i u prirodi postoje magnetne sile – suprotnosti se privlače?...

Partizan! Komunist! Prva generacija školovanih partizanskih rukovodioca. Direktor Končara i Predsjednik Vlade Hrvatske, ali prije svega dijete reforme iz 1965. koja je trebala da u Jugoslaviji uspostavi tržište i realno računovodstvo... Krenulo se putem koji je ugrožavao sliku socijalizma iz partijskih knjižica. Reforma je bila pod motom: „uključivanje u svjetsku podjelu rada“ (danas: globalno tržište). Šezdesete i početak sedamdesetih godina prošlog vijeka su „zlatne godine“ reforme iz '65. Ali, to je vrijeme kada generaciju ratnih direktora mijenja generacija školovanih, eksperata.... Ante Marković, Emerik Blum... Bili su to, kažu, prvi menadžeri koji su nosili moderna odijela, išli na poslovne ručkove, osmjehivali se, koristili službene automobile. I što je bilo najvažnije (ali i najneprihvatljivije za partijske drugove) bili su eksperiti u svom poslu... Slijedi osuda za tehnomenadžerisanje, tehnokratizam, uvođenje kapitalizma... Zavist birokratije, ali i studenata 1968, koji su iz mističnih razloga (da li baš samo iz mističnih?), tražili ukidanje privilegija i više socijalizma... O Emeriku Blumu koji je koristio helikopter raspravljali su i najveći partijski organi... Kako su neke tehnokrate, kao i Ante Marković, preživjeli srpsko i hrvatsko proljeće 70-ih (obračun sa liberalizmom) – proljeće koje obara reformu iz '65. – ne znam...

Taj tehnokrata se „kolosalno drznuo“ i u svom programu zalagao za „cjelovito tržište“, za liberalizam i demokratiju, za privatizaciju i tržište kapitala, za otvorenost, za liberalizaciju i deregulaciju, i jačanje ekonomije ponude... Imao je veliku „antibirokratsku hrabrost“, da krene u „sječju prašuma socijalističkog zakonodavstva“ (D. Boarov). Za nepuna tri mjeseca liberalizovano je 97% uvoza i skoro 90% cijena, liberalizovano je korišćenje deviza, što je dovelo do rasta deviznih rezervi sa 2 na 10 milijardi dolara. Inflaciju je slomio program u čijem je središtu bio konvertibilni dinar. Uravnotežen je budžet... Otpočeo je proces privatizacije... Pokušaj da se društveni kapital podijeli svim građanima Jugoslavije (prva ideja za savezni Zakon o privatizaciji) je propao. Ideja je bila da „unakrsno vlasništvo“ između građana različitih republika stvori interesnu vlasničku mrežu na kojoj bi se zasnivala nova zajednica. Nešto što bi zamijenilo ideju bratstva i jedinstva... Zaista, sjećam se naše iluzije u Vladi da ekonomija i ekonomski interesi **U TOM VREMENU** mogu da očuvaju Jugoslaviju. Program je slomio inflaciju!... Ali slom inflacije je slomio Jugoslaviju... Jugoslavija je od gušenja liberalizma i tržišta početkom 70-ih živjela na inflaciji i zaduživanju, a osamdesete su bile početak „ekonomije oskudice“ (Janoš Kornai). Redovi „za sve i svašta“ su došli sa Vladom Milke Planinc... Redovi su potrošili i Vladu Branka Mikulića... Pokušaj da se ponovo otvori tržište („Antin program“) bio je uspješan od decembra 1989, do septembra 1990. Toliko je vremena trebalo da se većina naroda okrene protiv novog, bez obzira što je to novo svakodnevno donosilo vidljivo bolje... Ali ponovo se vjerovalo, kao i 70-ih, kada je rušena reforma '65. u bolju prošlost... I Ante Marković je postao prošlost...

Pitanje je da li je to vrijeme i mnogo toga iz tog doba zaista postalo prošlost? Da li možda i studenti koji se „sjećaju“ Anta Markovića žive u sličnom duhu vremena koje je srušilo Antu Markovića? Da li im o tom duhu vremena govore oni koji im prenose slike iz „zlatnog doba 90-ih“? Kad bi im o tome govorili, mladi bi možda prepoznali sličnosti tadašnjih i današnjih

grmljavina protiv tržišta i ekonomskih sloboda; u optužbama tadašnjih tehnokrata, menadžera, prepoznali optužbe sadašnjih privatnih biznismena; u slobodnoj nezavisnoj misli tadašnjih „naprednih“ zemljoradničkih zadruga i „savjesnih“ mjesnih zajednica neke sadašnje „nezavisne i savjesne“ nevladine organizacije i sindikate; u tadašnjem sotonizovanju Anta Markovića i njegove Vlade u državnim medijima, potencijale satanizacije današnjih privatnih medija protiv tržišta i privatne svojine (naravno, u svim oblastima sem u medijskoj sferi)... U primitivnoj zlobi i prostakluku u javnim raspravama vidjeli eho fatalne negostoljubivosti i varvarstva povodom ručka Anta Markovića u Virpazaru; u današnjem pozivanju na „zlatne 90-te“ zov za rušenje ideje današnje tržišne otvorenosti crnogorske ekonomije; prepoznali bi rušenje „Antinog programa“ pozivanjem na „zlatne '60-te“; a u pozivanju na ratni moral i entuzijazam poslijeratnih radnih akcija, rušenje „zlatne reforme '65“... I dalje... Od boja do boja... I što se prošlost čini svjetlija, to je budućnost mračnija.

Čovjek može lako **ZAMISLITI** laži, ali se samo istina **SHVATA**. Ovoj lekciji najbolje nas uči tržište!... Ante Marković je pokušao sa ovom lekcijom... Udario je u zid prošlosti koji je bio granitan... I od tog granita napravljene su stotine hiljada grobova od Triglava do Đevđelije... Na jednom od njih piše: „Iskreno si pokušao – pamtiće se!“...

(Autor je bio član Vlade Anta Markovića – oblast privatizacije i novog ekonomskog sistema.)